Boglyasovszky Csaba—Garami Lajos

Klasszifikáció a biztonsági kockázatértékelés alapján

A fogvatartó intézményekben a modern korrekciós kezelés és bánásmód kialakítása érdekében szükség van a fogvatartottak meghatározott szempontú osztályba sorolására.

Az új bv. törvény a szabadságvesztés büntetés végrehajtásának szabályait úgy kívánja meghatározni, hogy azok a fogvatartottak klasszifikációján alapuló progresszív rendszert valósítsanak meg.

Annak ellenére, hogy a klasszifikáció igénye hagyományosan megfogalmazódott az eddigi szabályrendszerben és gyakorlatban is, indokolt röviden áttekintetni, hogy mit értünk a fogvatartottak klasszifikációján.

Nyilvánvaló, hogy az emberek nagyobb tömegével való bármilyen foglalkozáshoz rendező elvekre van szükség, hiszen nem lehet minden egyénnel külön foglalkozni. Különösen nagy jelentősége van ennek az olyan totális intézményben, mint a börtön, ahol az elítéltek teljes élettevékenységének kezelése, megszervezése és befolyásolása a feladat. Mindezt úgy kell megoldani, hogy a büntetési célok érvényesüljenek, de tudatában kell lenni annak, hogy az elítélt, mint fogalom csak egy jogi absztrakció, jogilag az elítéltek egyenlők, de nem egyforma emberek. Múltjuk, szociális hátterük, szocializációjuk sok tekintetben hasonló, de minden esetben egyedi. Szükség van tehát egy olyan „közbülső lépcsőre", amelyen az absztrakt és amorf tömegtől közelebb jutunk az egyénhez. Önmagában azonban ez még kevés, mivel a klasszifikáció adott esetben az elnyomás hatékonyságának növekedését, destruktív célok elérését is elősegíthetné.

Indokolt tehát leszögezni, hogy a bv. intézeti klasszifikáció célja a társadalom és az egyén érdekeit kell, hogy szolgálja. Nem feledkezhetünk meg azonban arról, hogy mindez intézményi érdek is.

A klasszifikáció céljai röviden a következőkben foglalhatók össze:

- Az eljárás során közelebb jutni az egyénhez, hagyományos szóhasználatban az egyéniesítéshez.
- A biztonsági kockázatok csökkentése az egyén és a bv. biztonságának érdekében, a biztonsági rizikó értékelés és az ennek megfelelő intézkedések révén.
- A kezelési szükségletek meghatározása annak érdekében, hogy a rendelkezésre álló kezelési, fejlesztési eljárások közül kiválaszthassuk a szükségletet leginkább kielégítő módszert (differenciálás).
- A börtönártalmak lehetőség szerinti kivédése, csökkentése.

A klasszifikáció igényét a nemzetközi dokumentumok, ajánlások is megfogalmazzák.

Az Egyesült Nemzetek 1955. évi (1977-ben módosított), az elítéltek kezelésével kapcsolatos Standard Minimum Szabályai (United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) kifejezést adnak annak a hagyományos felfogásnak, hogy a „különböző kategóriákhoz tartozó elítélteket külön intézményekben vagy épületrészekben kell fogva tartani nemük, koruk, bűnözői előéletük, fogva tartásuk jogi alapján".

Az említett szabályokat – különösen a fiatalkorúak tekintetében – az úgynevezett Pekingi Szabályok (1985) fejlesztették tovább, ahol megfogalmazódik (26.3. Cikk), hogy „az intézményekben a fiatalkorúakat a felnőttektől különválasztva kell elhelyezni, s fogva tartásukat külön épületben vagy a felnőttektől elkülönített épületrészben kell megoldani".

A mi régiónkban az 1987. évi Európai Börtönszabályok (European Prison Rules) dokumentum számos fontos iránymutatással szolgál annak eldöntéséhez, hogy mely intézetekbe irányítsuk az elítélteket. A 11. Cikk kifejti, hogy "a fogvatartottak különféle intézetekbe vagy rezsimekbe történő elosztása során figyelembe kell venni törvényességi és jogi helyzetüket (előzetesen letartóztatott vagy elítélt, első bűntényes vagy viszszaeső, rövid vagy hosszú ítéleti idő), a kezelésükkel összefüggő különleges követelményeket, gyógykezelési szükségleteiket, nemüket, korukat". Az elkülönítés szabályai részletesebben ki vannak dolgozva a férfiak és nők, a tárgyalásra várók és az ítéletesek, valamint a fiatalkorúak vonatkozásában. A 12. Cikk hangsúlyozza még, hogy „el kell különíteni a többiektől azokat, akiknek bűnözői múltja vagy személyisége miatt ez előnyös, vagy akik káros hatást gyakorolhatnak másokra; elő kell segíteni a fogvatartottak olyan elhelyezését, amely megkönnyíti kezelésüket és társadalmi visszailleszkedésüket, számításba véve az intézmények működtetési és biztonsági követelményeit".

A hivatkozott szabályokhoz tartozó értelmező magyarázatokból egyértelműen kiviláglik, hogy a börtönszabályok kiemelt prioritással kezelik az elítéltek „helyes" kategorizálását. Megfogalmazódik például, hogy a fogvatartó intézményekben érvényesülő modern korrekciós kezelés alapvető indíttatásának eredményessége az intézetekben alkalmazott differenciálástól, a populációhoz igazodó belső végrehajtási rezsimek működtetésétől és az elítéltek érdemleges osztályozásától függ. Másfelől e dokumentumok felhívják a figyelmet arra, hogy „az utóbbi évek tapasztalatai alapján módosulni látszanak a bizonyos elítéltek-kategóriák elkülönítésének szükségességéről vallott korábbi nézetek". Az 1987-ben megfogalmazott szabályok így enyhébben fogalmaznak és megengedőbbek olyan körülmények esetén, amikor kölcsönös előnyök remélhetők az említett elítélt-kategóriák közötti kontaktus engedélyezésétől.

A magyar bv. rendszer jelenlegi klasszifikációs gyakorlatának áttekintése

Az elítéltek csoportba sorolását (klasszifikálását, kategorizálását) a Bv. tvr. 33. § b.) pontja lehetővé teszi – meghatározza, hogy az elítélt „köteles eltűrni a más

nemű és más fokozatú elítéltektől való elkülönítést, az életkori, kriminológiai, biztonsági, nevelési és egészségügyi szempontok szerinti csoportba sorolását". A törvényerejű rendeletben azonban szó sincs arról, hogy a bv. feladata is volna a kriminológiai, biztonsági és nevelési szempontú csoportosítás.

A 6/19996. IM rendelet már korszerűbben és pozitív módon jelöl ki feladatokat ezen a téren az osztályozási szempontok érvényesítésére, sőt a „felkészítő részlegek" előírásával ennek intézményi, eljárási feltételét is megvalósítja. Részletesen szabályozza az egyes elítéltcsoportok elhelyezését, elkülönítését (38-41. §), biztonsági csoportba sorolást (42-44. §); illetve az egyes speciális csoportokat (átmeneti csoport 170-172. §, gyógyító-nevelő csoport 173-177. §, kábítószer-prevenciós részleg, különleges biztonsági körlet).

A fentieken túl az egyes bv. intézetekben a helyi sajátosságoknak megfelelően további csoportokat is kialakítanak, amelyek elsősorban a munkáltatáshoz vagy a munkalehetőség hiányához kapcsolódnak.

Külön ki kell emelni azt az elsősorban fiatalkorúaknál alkalmazott gyakorlatot, ahol az osztályba sorolás alapján a fokozaton belül különböző rezsimeket alakítanak ki. Ennek a rendszernek a működőképességét bizonyítja a Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtönben folytatott gyakorlat is. Ezek a törekvések mintegy előkészítői az új klasszifikációs rendszernek, számos tapasztalatuk hasznosítható.

Összességében azonban megállapítható, hogy a jelenlegi klasszifikációs rendszerben a kriminológiai és biztonsági szempontok dominálnak, a kezelési szempontok érvényesítése esetleges. Ezt kell állítani még a munkáltatási szempontú csoportosításról is, mivel az is elsősorban a könnyebb kezelhetőséget (sorakozó, kivonulás, napirend stb.) szolgálja.

Természetesen arra, hogy ilyen gyakorlat alakult ki lehet magyarázatot találni. A jelenlegi személyi, tárgyi, elhelyezési feltételek beszűkítik a mozgásteret, de előrelépést jelenthet, ha a megszokott rutint olykor másfajta követelményrendszer felől szemléljük.

Lehetőség van az osztályba sorolási módszerek javítására. A felkészítő részlegeken szinte mindennel próbálkoznak: saját készítésű kérdőívek felvételével, a pszichológusok részt vesznek az elítéltek megismerési folyamatában. Problémát elsősorban az jelent, hogy nincsenek egységes standardizált módszerek, illetve az esetek nagy részében a kapott adatok regisztrációján nem jutnak túl.

A biztonsági szempontú osztályozás egyrészt túlkategorizálást eredményez (a III. biztonsági csoportba soroltak aránya mintegy 57%), másrészt a biztonsági kockázat tekintetében információhiányt tükröz. Külön fel kell hívni a figyelmet a stigmatizáció veszélyére (amely köztudatban elősegíti a deviancia kialakulását) a IV. biztonsági csoportba soroltak és az egyéni utasítással rendelkezők esetében. Kis túlzással állítható, hogy a biztonsági csoportba sorolás szinte önálló életet él. Adott esetben felülírja a fokozatra vonatkozó szabályokat (természetesen erre szükség lehet), de a legnagyobb problémát az jelenti, hogy a kezelési módszerek alkalmazási körét is beszűkíti.

Indokolt tehát áttekinteni, hogy a klasszifikációs rendszer, hogyan fejleszthető tovább, és mire kívánjuk felhasználni.

A klasszifikáció szempontjai

a.) kriminológiai:
- bűncselekmény
- ítéleti idő
- visszaesés

b.) szociológiai:
- életkor
- nem
- anyagi, szociális háttér
- kultúra

c.) kezelési:
- értelmi képesség
- agresszió
- alkohol – drog probléma
- szexuális probléma
- társas viselkedés
- pszichés, mentális zavar

d.) büntetés-végrehajtási:
- bv. fokozat
- konformitás-alkalmazkodás
- együttműködési készség
- részvétel a foglalkoztatási programokban
- biztonsági kockázat

A klasszifikáció következményei

A hagyományos gyakorlatban (a nemzetközi ajánlások egy része szerint is) a leggyakoribb következmény, hogy az osztályba sorolás alapján csoportokat képeznek, és a csoport tagjait együtt helyezik el. Ez önmagában is azt jelenti, hogy elkülönítik az egyéb csoportoktól.

Tudatában kell azonban lenni annak, hogy ezzel mindenképpen egy mesterséges életidegen szituáció alakul ki, amely nem feltétlenül szolgálja a klasszifikáció eredeti céljait. Adott esetben meghatározott szempontból képzett homogén csoportok – a csoportban zajló folyamatok következtében – újra heterogénné válnak.

Külön fel kell hívni a figyelmet a megbélyegzés veszélyére. Ebben az esetben az adott osztályba soroltakat, csak az adott egy vagy két szempont alapján ítélik meg, és ezzel nemhogy közelebb jutnának az egyéniesítéshez, hanem távolodunk attól. Ismert például, hogy a napi gyakorlatban a gyógyító-nevelő csoportba soroltakat „gyogyós"-nak „gyurmás"-nak hívják, és a presztízsük is ennek megfelelő. Szerencsére nem csoportképzési szempont a szuicid veszélyeztetett vagy „szökős"

kategória. Az egyoldalú megbélyegzés mind az elítélt társak, mind a személyzet részéről az illető személy önértékelésére hat károsan.

A klasszifikáció eddigiekben felsorolt következményei világosan illusztrálják, hogy igen differenciált és átgondolt cselekvés- és intézkedés-sorozatról van szó, melynek során nem szabad szem előtt téveszteni a veszélyeket és a korlátozott lehetőségeket, továbbá azt sem, hogy a szuverén személyiségek maguk is dinamikus résztvevői a folyamatnak. Ha azonban sikerül a megfelelő klasszifikációs rendszert kialakítani, és működését tartalommal megtölteni, lényegesen könnyebb lesz az adekvát kezelési és biztonsági tevékenység tervezése, szervezése.

Az alkalmazható klasszifikációs rendszer kritériumai

A modern osztályba sorolási gyakorlatnak a börtönpopuláció összetételéből és a büntetés-végrehajtási célok, valamint a rendelkezésre álló eszközök számbavételéből kell kiindulnia. Olyan rendszert kell kialakítani, amelyet folyamatosan értékelni kell, és rugalmasan korrigálható.

Az osztályba sorolást néhány egyszerű elvre kell alapítani, mivel a bv. rendszer átláthatóságát, kezelhetőségét meg kell őrizni. A klasszifikáció átláthatóságát, alkalmazását gátolja, ha túl sok kategóriát állítunk fel. A kategóriák számát limitálni kell, mivel nem áll rendelkezésünkre korlátlan számú férőhely és forrás.

A férőhelyek racionális kihasználása érdekében el kell dönteni, hogy milyen klasszifikációs szempont igényli az együttes/elkülönített elhelyezést, és mely esetben elégséges alkalmi csoportos program.

Alapvető feltétel, hogy a bv. rendszerben egységes és megbízható módszerek álljanak rendelkezésre mind az első osztályba sorolásra, mind a besorolás folyamatos vagy időszakos felülvizsgálatára.

Kulcskérdés a személyzet kiképzettsége mind az elsődleges besorolás, mind a folyamatos értékelés tekintetében. Kiemelkedően fontos az elítéltekkel napi kapcsolatban lévő állománytagok felkészítése, mivel ők rendelkeznek a legfőbb hasznosítható információval, illetve nagyrészt az ő feladatuk az egyes intézkedések végrehajtása, a programokon való részvétel biztosítása.

Az elítéltek klasszifikációja nem öncélú. Lényege, hogy az osztályba sorolás megfeleljen a rendelkezésre álló biztonsági intézkedéseknek és kezelési módszereknek. Fontos, hogy a klasszifikáció szempontjai ne legyenek a célok tekintetében ellentmondásosak. Ezen a területen az elérhető legjobb kompromisszumra kell törekedni. A kompromisszum ez esetben azt jelenti, hogy a biztonsági korlátozások lehetőleg ne akadályozzák a kezelési programokhoz való hozzáférést, illetve a kezelési programok tegyék lehetővé a biztonsági szempontok érvényesítését.

Az új bv. törvény-tervezet által igényelt klasszifikációs rendszer

A tervezet 54. §-a a következőképpen fogalmaz: „A szabadságvesztés büntetés végrehajtásának rendjét úgy kell kialakítani, hogy azt az elítélt – személyiségére, előéletére, életvitelére, családi körülményeire, kapcsolataira, a szabadságvesztés

során tanúsított magatartására, az elkövetett bűncselekményre, a szabadságvesztés tartamára tekintettel – egyéni körülményeinek figyelembe vételével lehessen megszervezni. Ennek érdekében az elítéltet a biztonsági kockázat és a kezelési szükséglet alapján kell értékelni, és ennek megfelelő differenciált progresszív büntetés-végrehajtási rendszert kell működtetni."

A törvény tervezete megfelel a klasszifikációs rendszerrel szemben támasztott követelményeknek, de annak csak a kereteit szabja meg.

Fő elemei a következők:

- a bv. fokozat eleve meghatározó, a további klasszifikációnak csak a bv. fokozaton belül van helye,
- az osztályba sorolás elsődleges színtere a felkészítő részleg,
- a befogadási és foglalkoztatási bizottság kulcsszereplője a folyamatnak,
- rendelkezik a folyamatos és időszakos felülvizsgálatról,
- előírja az elítélt tájékoztatásának kötelezettségét,
- lehetővé teszi, hogy az elítélt is kérje osztályba sorolásának felülvizsgálatát,
- a fokozaton belüli kedvezmények elérhetőségét a biztonsági kockázat és a programokon való aktivitás függvényévé teszi,
- a dinamikus biztonság elérésére helyezi a hangsúlyt,
- feladatként határozza meg, hogy a biztonsági kockázat alapú besorolás részleteit miniszteri rendelet tartalmazza.

A kidolgozandó klasszifikációs rendszer

Egyértelmű, hogy a kidolgozandó klasszifikációs rendszer két egymással összefüggő alappillére a biztonsági kockázat (rizikó) értékelése és az elítélnél alkalmazandó (alkalmazható) kezdési szükséglet felmérése.

A rendszer kidolgozásakor a következő tényezőket kell figyelembe venni, azaz a rizikó elemzés során értékelni:

- milyen eseményeket, helyzeteket kívánunk megelőzni, elkerülni,
- a besoroláshoz rendelkezésre álló információk, a kockázat becslésére alkalmazható módszerek,
- a kockázatvállalás mértéke,
- a biztonsági kockázat csökkentésére rendelkezésre álló eszközök,
- az egyes osztályokba való besorolás formája.

Kockázatot jelentő események, helyzetek

A biztonsági kockázat elemzéséhez meg kell határozni, hogy melyek azok az események és helyzetek, amelyet el kívánunk kerülni, illetve ahol redukálni kívánjuk az előfordulást.

- A bv. rendjét kirívóan veszélyezteti az aktív vagy passzív ellenszegülés, a személyzettel szembeni támadás kockázata,
- Alapvető biztonsági kérdés az intézetből való szökés veszélyének értékelése, mivel ez a börtön alapfunkcióját veszélyezteti. Különbséget kell azon-

ban tenni a szökés bűncselekménye és vétsége között. Vétség esetén a legális intézet elhagyást követően visszatérés elmulasztása lényegesen kisebb kockázatot jelent, amennyiben az engedélyezést megelőző processzus megfelelő volt.

- Az utóbbi időben, a bűnözés szervezettségének erősödésével reálisan kell számolni a kívülről (és belülről) szervezett kiszabadítás kockázatával.
- Hagyományosan komoly rizikó tényező a fogvatartott agresszivitása, a társak megfélemlítése, sanyargatása.
- Komoly veszélyt jelent a bv. intézet biztonságára a fogvatartottak szervezkedése valamilyen aktív vagy passzív ellenszegülésre, zendülés, fogolyszökés előkészítésére.
- Nem látványos, de a bv. intézet biztonságát alapvetően veszélyezteti, ha a személyzetet sikerül korrumpálni illetve, ha a fogvatartott erre kísérletet tesz.
- A börtönpopulációban is észlelhető, hogy kialakult egy olyan fogvatartotti kör, amelyben az egyes elérhető javak, státusz szimbólumot jelentő fogyasztási cikkek kereskedelme folyik. Különösen veszélyes a kábítószer-kereskedelmi hálózat kialakulása.
- Kockázatot jelent az a körülmény is, ha a fogvatartottat társai könnyen kihasználhatják, sanyargathatják, mivel testi ereje szellemi képességei miatt nem tudja magát megvédeni, és potenciális áldozatnak tekinthető.
- A szuicid veszélyeztetettség, az értelmi fogyatékosság, egyes pszichológia kórképek már a kezelési szükséglettel együtt komoly kockázati tényezőt jelenthetnek a várható viselkedés kiszámíthatatlansága miatt.

Nyilvánvaló, hogy az eddigiekben felsoroltakon túl számos olyan esemény, helyzet lehetséges, amely veszélyezteti a bv. intézet biztonságát. Nagyon fontos, hogy adott esetben a kockázatelemzés során különbséget tegyünk az általános rezsimszabályokkal megvalósítható és egyedi mérlegeléstől függő kockázati tényezők között. A szökés veszélye egészen mást jelent egy bástyafallal és biztonságtechnikai eszközökkel védett intézetben, mint egy félig nyitott rezsimben. Másképp értékelendő a kockázat felügyelettel történő külső munkavégzés és eltávozás engedélyezésének esetén.

A besoroláshoz rendelkezésre álló információk, módszerek

A klasszifikációs rendszerrel szemben támasztott követelmények megfogalmazzák, hogy lehetőleg minél egyszerűbb elveket próbáljunk követni. Vonatkozik ez az információk beszerzésére, elemzésére is. Szükség van megbízható, standardizált pszichológiai tesztekre, kérdőívekre. A tesztvizsgálatokat orientálhatják, megerősíthetik a fogvatartottakról rendelkezésre álló dokumentumok, az addigi életút és az előző fogvatartás elemzéséből nyert adatok. Elsősorban azért, mert ezek az adatok az elítélt viselkedésével kapcsolatos tények rögzítéséből származnak, illusztrálják azt a környezetet, élettörténetet, az előforduló cselekvési módokat, amelyek az illető személyt jellemezhetik.

Ilyen információk különösen:

- A bűncselekmény, amely biztosan mutatja azt, hogy az adott személy milyen cselekedetek elkövetésére képes
- Az elítélt fokozata, az ítéleti idő (ideértve az egyes új ügyeket is)
- Részvétel a megelőző időben egyes fegyelmi eseményekben a szabadságelvonás alatt
- Feltételes kedvezmény, elutasított feltételes kedvezmény
- Kriminális karrier, visszaesés foka
- Előélet, szociális és családi háttér, anyagi helyzet
- Értelmi képességek
- Testi erő
- Agresszív cselekmények
- Ismert kapcsolatrendszer (külső-belső)
- Informális státusz
- Társas és beilleszkedési konfliktusok
- Együttműködés, konformizmus
- Részvétel a börtönön belüli kereskedelemben
- Családi események (hozzátartozó halála, válás, gyermekelhelyezés, örökösödés stb.)
- Szuicid kísérletek
- Alkoholizmus, drogfüggőség
- Pszichiátriai kezelés, beszámítási képesség csökkent volta
- Önkéntes aktivitás a programokban

A kockázatvállalás mértéke

A kockázatelemzés lényege, hogy nem lehet teljesen kizárni valamely esemény bekövetkezésének valószínűségét, a reális törekvés a bekövetkezési valószínűség kezelhető mértékre csökkentése. A fogvatartottak klasszifikációja során a biztonsági szempontú besorolásnál mindig figyelembe kell venni a kezelési szükségletet is.

A lehetséges kockázatok teljes kizárására való törekvés további biztonságra veszélyes helyzetek kialakulására vezethet. Erre jó példát mutatnak a KBK-n hosszú ideje elhelyezett elítéltek. Esetükben pszichés állapotuk olyan mértékű romlása következett be, amely a várható magatartás kiszámíthatatlansága miatt további rizikó-tényezőt jelent. Nyilvánvaló, hogy csak szélsőséges esetekben alkalmazható ez az intézkedés.

A túlzott biztonságra törekvés a kezelési célok (amelyek büntetés-végrehajtási célok is) megvalósítását is korlátozhatják, és viszont.

Jól példázza ezt a paradoxont az intézet ideiglenes elhagyására vonatkozó engedélyezési gyakorlat gyökeres változása. Az egyik végletnek tekinthető liberális, elsősorban a kezelési célokat szem előtt tartó gyakorlatot az 1998-as év illusztrálja. Tárgyévben különböző jogcímeken (büntetés félbeszakítás nélkül) 25480 esetből 379 fő mulasztotta el a visszatérést.

Az ismert események következtében az engedélyezés során a bv. intézetek igyekeztek a lehető legkisebb kockázatot vállalni. Ennek eredményeként a 2000. évben csak 3941 esetben engedélyeztek ideiglenes intézet elhagyást, melyből 29 fő nem jelentkezett.

Az eredmények igazolni látszanak a szigorítást, hiszen miközben az engedélyezés 1/6-ára csökkent, a visszatérést elmulasztók aránya 1/13-ad lett. Ugyanakkor az a körülmény, hogy mintegy 21000 esetben nem került sor az engedélyezésre azt jelenti, hogy nőtt a kezelési célok nem megvalósulásának kockázata, de ez nem felmérhető.

A fenti példák végleges és szélsőséges helyzetet mutatnak be. Mindenképpen illusztrálják azonban, hogy a klasszifikáció önmagában kevés – meg kell határozni azt is, hogy milyen szintű biztonsági kockázatot kívánunk felvállalni, és a klasszifikációs rendszert ennek ismeretében kell alkalmazni. Az értékelést célszerű az adott személynél legalább a fő biztonsági kérdések körében két dimenzió:

- az esemény vagy helyzet ártalmassága az intézet biztonságára,
- a bekövetkezés valószínűsége mentén értelmezni a kockázatvállalás mértéke szempontjából az alábbi táblázat szerint:

Az esemény	Kissé ártalmas	Ártalmas	Rendkívül ártalmas
Nagyon valószínűtlen	Triviális kockázat	Elviselhető kockázat	Mérsékelt kockázat
Valószínűtlen	Elviselhető kockázat	Mérsékelt kockázat	Lényeges kockázat
Valószínű	Mérsékelt kockázat	Lényeges kockázat	Elfogadhatatlan kockázat

A továbbiakban döntés kérdése, hogy melyik szintet választjuk. Egyértelmű, hogy a nagyobb mozgásteret a „mérsékelt kockázat" szintje jelenti, de adott esetben az „elviselhető kockázat" is elégséges lehet.

Az ilyen típusú besorolás hozzárendelhető mind a bv. fokozaton belül elérhető kedvezményekhez, mind a megvalósítandó kezelési programokhoz.

A kockázatok csökkentésére rendelkezésre álló eszközök, módszerek

A biztonsági szempontú osztályba sorolás már önmagában is a kockázat csökkentését szolgálja, de nem elégséges ahhoz, mivel a bv. személyzet számára további feladatokat jelent. Egyértelmű, hogy a biztonsági intézkedések differenciált alkalmazása adekvát módszer a kockázatok csökkentésére.

A klasszifikációhoz szervesen illeszkedik az elítélttel való bánásmód. Kulcskérdés, hogy a személyzet egyrészt folyamatosan kommunikáljon, másrészt jól

kommunikáljon az elítéltekkel. Ebben az esetben mód van arra, hogy érzékeljék, megelőzzék a rizikót jelentő helyzetek kialakulását. A kommunikáció során igen fontos az elítélt magatartásának, teljesítményének értékelése, a visszajelzés, amely a besorolás módosításához is vezethet.

Törekedni kell arra, hogy a fejlesztő programokhoz való hozzáférést ne korlátozza a biztonsági szempontú osztályozás. A folyamatos programok olyan elfoglaltságot biztosítanak, amelyek a pszichés állapotromlás, a börtönártalmak kompenzálásával csökkentik a biztonsági kockázatot is. Kulcskérdés az elítélt motivációjának fenntartása annak érdekében, hogy legyen lehetőség a saját körülményeinek javítására.

Az egyes osztályokba való besorolás formája

A törvény tervezete szerint alapvetően a bv. fokozat határozza meg a rezsimszabályokat. Az osztályba sorolásnak abból kell kiindulnia, hogy az egyes elítéltre a fokozaton belüli kedvezmények milyen formában és mértékben alkalmazhatók.

Tekintettel arra, hogy a kérdésben IM rendelet kiadását írja elő a tervezet, célszerű a végleges normaszöveg ismeretében a rendeletben szabályozni a besorolás formáját, közlésének és alkalmazásának módját.